

hoc remedio integre curatus fuit (p). Simile exemplum, ubi adhuc citius sequebatur sanatio in artis saltatoria magistro, in Aësis Parisinis habetur (q). Vidi sic, uti alia occasione in Commentariis §. 11. monui, hominem pessime delirantem illico resipuisse, dum vicina domus deflagraret, atque per plateam discurrentium hominum strepitus & clamores audiret. Cum enim haëtenus incondita quævis noctes dieque effutivisset, subito rogavit adstantes, quid ageretur foras; atque audiens incendium in vicinia esse, terrebatur summopere, sed simul mox resipuit, neque postea deliravit amplius. Imo in illis deliriis, ubi ægris omni momento novæ nascuntur ideæ, uti inconditi illorum sermones testantur, sæpe profuit talia offerre ipsis, quæ mentis attentionem figere valent. Sic vidi profuisse, dum in conclavi, ubi decumbebat delirans, ex alto delapsa aqua guttatim in pelvim æneam tinnulum sonum, sed levem tamen, dabat. Attenti enim per aliquod tempus ad hunc sonum ægri minus delirabant, & quandoque in blandum somnum incidebant summo cum levamine. Indicavit jam tale quid Celsus (r), dicens: *Interdum etiam elicienda ipsius intentio: ut fit in hominibus studiosis literarum, quibus liber legitur, aut recte, si delectantur, aut perperam, si idiplum eos offendit. Emendando enim advertere animum incipiunt.* Plura similia in delirio curando tentari possent. ut figatur quasi mentis attentio: neque forte absoum foret, quandoque subito terrore, gaudio, aliove valido animi affectu tentare, an mutari posset præsens sensorii communis conditio. Summa tamen simul prudentia requiritur, ne novæ excitentur turbæ; atque affectus animi, sic excitandi, contrarii debent esse illis, qui in delirante jam adsunt, uti prudentissime monuit Celsus (s): *Quorundam enim vani metus levandi sunt; sicut in homine prædivite, famem timente, incidit, cui subinde falsæ hereditates nunciabantur. Quorundam audacia coercenda est: sicut in his fit, in*

COMA FEBRILE.

§. 703. **C**oma est in febre assidua somnolentia cum effectu, vel sine eo; ponit ubique eum in cerebro statum, unde impeditur sensuum, motuumque animalium exercitatio; qui oriri potest a defectu appellendi liquidum arteriosum ad cerebrum; aut ab impedito ejus circulo per cerebrum; aut ab impedita secretione spirituum a sanguine in nervos; aut ab denegato horum per nervos fluxu, & refluxu.

Coma somnum simpliciter significare quandoque apud Poetas, aliosque auctores, constat (y). Verum apud Hippocratem, & alios post illum Medicos, diversam significationem habet; ἀρεμία enim ἡ ἐν νύκτι καὶ κατάσθησιν in somnum delatio est; quamvis non semper somnus simul cum comate adsit, sed quandoque & pervigilium; uti ex pluribus Hippocratis locis a Galeno allegatis patet; Comatis autem vox simpliciter sumpta, videtur apud Hippocratem significare propensionem in somnum gravem, & sæpe vigiliis opponi: ubi vero una cum comate vigilæ aderant, coma vigil, vel coma non somnolentum dixit. Unde postea distinctionis causa soliti fuerunt Medici

(p) Academ. des Sciences l'An. 1707. Hist. p. 8.
 (q) Ibid. l'An. 1708. Hist. p. 27.
 (r) Lib. III. c. 18. p. 152.
 (s) Ibidem.
 (t) Ibidem p. 140.
 (u) Ibid. & apud Cælium Aurelium Acut. morbor. Lib. I. c. 16. p. 46.
 (v) Ibidem.
 (x) De Curat. morbor. acutor. Lib. I. c. 1. p. 75.
 (y) Vide de his Galen. de Comate c. 1. 2. 3. Charter. Tom. VII. p. 192. &c.

quibus continentis plage quoque adhibentur. Quorundam etiam intempesivus visus objurgatione & minis prohibendus est. Quorundam discutienda tristes cogitationes: ad quod symphonice, & cymbala, strepitusque proficiunt. Sæpius tamen assentiendum, quam repugnandum est: paulatimque & non evadentes, ab his, quæ stulte dicuntur, ad meliora mens abducenda.

Quamvis ergo pro generali regula practica habeatur, ægros tales, in quibus delirii futuri metus est, vel qui jam delirant, debere in loco ab omni strepitu remoto & in tenebris retineri; atque antiqui Medici, teste Celsus (t), hanc methodum commendaverint, & summo quidem jure: tamen quandoque & conducit, saltem in quibusdam casibus, parum ab hac regula recedere. *Asclepiades (u) oppositam methodum laudavit, tenebras damnans, & in lumine habendos ægros voluit. Neutrum tamen perpetuum esse optime dixit Celsus (v); alios enim tenebræ, alios autem lux magis turbant: hinc utrumque experiri iussit, & ab effectu discedere, quid magis conveniat. Probe meminisse me quosdam vidisse, qui in deliriis suis, insidias hostium metuentes, in tenebris dum habebantur, furebant immaniter; longe autem minus feroces erant, si lumen concederetur. Magno autem lumini exponere tales ægros non conducit, sed sufficit, ut vicina objecta in debili luce distinguere possint. Simul autem in omnibus illis ratio habenda est; quamam consuetudine usus fuerit ager ante morbum. *Aretæus enim (x) agens de illis, quibus somnus phreniticis conciliari posse, dixit: *Cuique vero usitata somnum accersunt: nautis in cymba decubitus, & in mari navigatio, & littorum sonus, & undarum murmur, & ventorum bombus, & maris navisque odor. Musico tibiaturum exercitatio quietem adfert, aut lyre cantus, aut cithare &c. quod pulchre confirmatur binis illis exemplis modo allegatis ex Academia Regia Scientiarum.***

ἀρεμία καὶ κωματώδες vel κωματώδες vocare, quando in morbis adest proclivitas perpetua in somnum profundum; vix cohibenda; ita tamen, ut homo inde excitari possit per validos stimulos, sed mox iterum in somnum relabatur. Κόμα οὐκ ἀρεμία, sive coma vigil, dixerunt, quando ægri somnolentia insuperabili quidem laborant, verum in ipso quasi somni limite horrendis somnis perculsi mox evigilant summo cum terrore, & sæpe cum convulsionibus, moxque iterum in priorem somnolentiam relabuntur. Molestum sæpe adeo hoc malum est ægris, ut amicos rogent, ut curam habere velint, ne obdormiscant postea. Junioribus ad septimum vel octavum æta-

ætatis annum usque frequens imprimis hoc malum, dum febribus, sive continuis sive intermittentibus, laborant. De binis illis comatis sive cataphora speciebus agens Galenus (z) optime sic illas distinguit: *Commune enim ambarum est, quod tollere non possint oculos, sed mox graventur & dormire velint. Proprium vero alterius, quod illi statim dormiant profunde & diu: hi vero vigiles versent se, alia super aliam phantasia adveniente, & mentem movente, & sonum intercidente: unde semper quidem vigiles manent, surgere vero non possunt, & agere illa, quæ vigilantium, sed deficiunt magis quam si vigilarent, & gravantur, & cataphora detinentur, ut speres, si concesseris eis facile dormituros: concesso autem eis hoc, nedum dormiunt, sed ne spem quidem, quam habebant ut dormituri, servant.*

Cum ergo coma assidua somnolentiam supponat, sive somnus sequatur sive non; hujus symptomatis intellectus optime haberi poterit ex illis, quæ in somno naturali observantur. Demonstratur autem in Physiologicis (a), quod somnus sit ille status medullæ cerebri, in quo nervi non accipiunt tam copiosum, nec tam fortem, influxum spirituum, ac requiritur eo, ut organa sensuum motuumque voluntariorum facile & expedite suas actiones exercent possint. Similis ergo dispositio & hic obtinebit. In sanitate, consumtis spiritibus per actiones sensuum exteriorum & interiorum & motus musculares, naturalis somnus sequitur: sic & similiter coma aderit, ubi spirituum defectus, vel liber illorum transitus a cerebro in nervos, & a nervis in cerebrum quacunque de causa impeditur. Cum enim ad sensuum & motuum animalium exercitationem spirituum debita copia requiratur, & liberrimus motus, patet illas actiones impediri; ubi hæc deficiunt.

Verum docet Physiologia, sanguinem arteriosum, corde sinistro pulsatum per carotides & vertebrales arterias, esse materiam, ex qua per fabricam cerebri subtilissimum illud fluidum, quod spiritus vocamus, separatur, adeoque spirituum defectus poterit pendere ab impedito appullu sanguinis arteriosi ad cerebrum; sive hoc fiat imminuta copia sanguinis arteriosi, sive obstaculo quocumque nato in vasis arteriosis sanguinem adferentibus. Cum autem ad secretionem spirituum requiratur non tantum appullus sanguinis arteriosi, sed & liber ejus circulus per vasa cerebri, quæ corticalem ejus substantiam constituunt; poterit & vitium hic hæbere. Verum ut debita secretio spirituum fiat, requiritur præterea, ut liquor, unde secretio fiet, iusto impetu applicetur ad organa secretoria, & vasa, quæ secretum liquidum recipient, pervia sint:

§. 704. **H**inc plurimæ, diversæ, & sæpe contrariæ causæ hunc affectum in febre producunt, quales sunt omnes vehementes evacuationes, aut repletiones; omnes nimia sanguinis inspersiones glutinosæ, pingues inflammatoriæ; omnes causæ cerebrum ipsum comprimentes, qualescumque fuerint; quæ eadem in nervos si agunt, eadem fere efficiunt.

Ex illis, quæ præcedenti paragrapho dicta fuerunt, patet plurimas & diversissimas causas, imo & quandoque omnino oppositas, coma producere; quæ tamen, ordinis causa, ad generalia quædam capita reduci possunt.

Vehementes evacuationes. Quatenus nempe per illas sic minuitur humorum circulantium moles, ut deficiat copia liquidum arteriosum ad cerebrum appellendi. Post validissimas narium hæmorrhagias, & dum post abortum, vel & partum, aliquando per

si ergo, vel a nimia velocitate circulationis, vel alia quacunque causa, vasa corticis cerebri crassioribus liquidis infarciantur, illa tumentur, vicina vascula compriment, cum omnia hic adeo pulposa & tenera sint; adeoque & secretio impediatur, vel turbabitur; fierique poterit, ut quamvis secreti fuerint spiritus, libere tamen transire nequeant per minima vascula secretos spiritus vehentia, si a vasis vicinis tumentibus angustata fuerint. Denique licet secretio facta fuerit bona, & debita copia spirituum præsto sit in vasculis medullæ cerebri, quæ subtilissimum illud fluidum in corticali substantia paratum recipiunt, poterit tamen idem malum fieri, si impediatur spirituum per nervos motus. Ut autem hoc fiat in omnibus nervis, qui sensibus & motibus muscularibus serviunt, satis patet, tale malum hæere debere circa illorum originem; vix enim concipi potest, in reliquo nervorum decursu posse in omnibus simul impediiri liberum spirituum motum, a causa tali, quæ singulos sic afficeret, non vero omnes simul in communi origine. Omnes autem nervi egrediuntur ex medulla oblongata, quæ collectam cerebri & cerebelli medullarem substantiam continet; vel ex medulla spinali, quæ medullæ oblongatæ productio est, vertebrarum thecam ingressa. Medulla autem oblongata pia matre, quam innumeris hic scaterere vasis demonstrant injectiones, involvitur; nervi ex medulla oblongata egressi vaginas a dura matre accipiunt, dum ex calvariæ cavo exeunt. Si ergo membrana illæ medullam oblongatam, vel nervos ex illa egressos, investientes inflammata tumeant, v. g. poterit impediiri motus spirituum per nervos, licet bona secretio facta fuerit in cerebro, & debita spirituum secretorum a sanguine arterioso copia adsit. Omnes ergo causæ, qualescumque fuerint, quæ sanguinis arteriosi ad cerebrum appellendi copiam nimis minuunt, vel ejusdem liberum circulum per cerebri vasa impediunt, aut secretionem spirituum tollunt, vel secretorum spirituum per nervos motum sufflaminant, coma producere valent; somnolentum quidem, si omnes actiones animales æquabili tali impedimento sopiantur: pervigil autem coma tunc videtur obtineri, quando per quædam loca non impeditur subtilissimum liquidum illius motus, dum tamen in reliquis & plurimis hoc fit; unde majori cum impetu & inordinato motu quædam loca sensorii communis agitantur, & in quosdam nervos spiritus ruunt, hinc cum terrore & convulsivis motibus excitantur tales ægri, mox iterum in priorem somnolentiam relapsuri; sicque alternis hæc malis pessime excruciantur.

patula uteri vasa omnis fere sanguis de corpore exit, sæpe hoc symptoma observatur. Sic videmus jugulata animalia, dum omnis fere sanguis effluit, intertere; & paulo post validissime convelli. Idem etiam a quibuscumque aliis evacuationibus enormibus per alvum, & vomitum &c. contingere potest; uti in cholera imprimis observatur: in quo morbo sursum & deorsum summo cum impetu ingens humorum copia expellitur, & sæpe paucarum horarum spatio robustissimi hominis corpus totum exhauritur.

(x) Ibidem cap. 1. pag. 195. (a) Heum. Boehm. Institut §. 553.